

Lea Fatur: Od bojne sekire do orala.¹

1. Vranjeglavci plešejo bojno kolo.

kikikiiii!»

Divje se razlega ta bojni krik po rebri ob Kačjem jezeru. Slišiš žvenket sulic in sekir, vrišč otrok in žensk, topot konj, lajež psov. Vrane na starih smrekah po rebri hreščijo, pripovedujejo papigam na travnati ravnini za reko: »Bili se bodo! In me jim bomo izpile oči!»

Orel nad skalnim gorovjem se je ustavil v letu. Motri jezdeca, ki se vzpenja na rjavcu v breg. Zažvižga in se dvigne visoko v zrak. Vrane zahreščijo: »Poglejte belega človeka v mokasinah (indijanska obutev) in v kožnati kamižoli! Ima palico, ki grmi, in orlovo pero za klobukom. Bele kože je, pa vendar glavlar! Kaj hodi k Vranjeglavcem? Ubili ga bodo, me nru bomo pa izpile črne oči.«

»Pridirjal je po ravnini!«, klepečejo papige. »Prepihal ga je jutranji veter in zmočila rosa noči. Od Črnonožcev prihaja!«

»Pa naj gleda, kako pride v vas!« se zasmeejo vrane. »Na desno je voda, okoli pa plot iz debelih hlodov. Zaprli so se Vranjeglavci, da jih ne prehitijo Črnonožci.«

»Vemo, vemo!« se bahajo papige, »to je vse zaradi Sokola, glavlarjevega sina, ki so ga Vranjeglavci ubili; zaradi Nikure, glavlarjeve hčerke, ki so jo Vranjeglavci ugrabili.«

»Vranjeglavci so zalotili Sokola na svojem lovišču,« zavračajo vrane, »in zdaj se bodo pobijali Vranjeglavci in Črnonožci, požgali vasi, in prazna pogorišča bodo dom lisic in volkov.«

Jezdec se je ustavil, kakor da ume pogovor vran in papig in bojni krik iz vasi. Globoko vzdahne: »Prav pravijo vrane... Vendar upam, da bodo vročerkvni protivniki tostran in onstran poslušali poročilo glavlarjev in spet pokopali bojno sekiro, dokler ne mine veliko zborovanje. Zelo bi me potrla, ko bi ne dosegel moj blagi prijatelj Friderik, da se združijo indijanska plemena ob Kačji reki in Gorenjem jezeru, ob reki Misuri in Misisipi, da se uklonijo križu, ki jim bo jamstvo njih časnega in večnega obstoja. Oj, koliko temè in divjaštva je še tod, koliko upravičenega sovraštva do belih mož, ki jemljejo ubogim Indijancem njih posest in jih poživinijo z gorečo vodo (žganjem)!«

Prodril je beli mož skozi grmovje, ki je zapiralo košato in bodečo pot navzgor. Prispel je na planoto, pred ograjo, ki je skrivala in varovala indijansko vas. Krik in vrišč mu je udaril še bolj razločno v uho. Razložil je glas, ki je tulil: »Vzemimo jim skalpe (kožo z glave), privežimo jih k drevesu! Zmagali bomo. Veliki duh se posmehuje Črnonožcem, ki ne poznajo meje lovišč. Njih žene bodo pométale naše vigvame (koče), njih otroci ne bodo poznali imen svojih očetov, njih čarovnik je hlapec zlih duhov...«

»To bo vaški čarovnik!« se je nasmehnil beli jezdec. »Dobro jih navdušuje za slabo delo! Pa kaj je to — kakor glasek majhnega dekletca? In glas kakor dečka? Kaj pravita?«

¹ Povest je iz časa Baragovega misijonarjenja med Indijanci. Viri: Popis navad in zadržanja Indijanov Polnočne Amerike. Spisal v nemškem jeziku Friderik Baraga, misijonar pri Očipve Indijanih na otoku Gorenjega jezera. Natisnil l. 1837. Jožef Blaznik. — Dr. Vončina: Friderik Baraga, prvi kranjski apost. misijonar in škof med Indijani v Ameriki. — Panorama d. Universums. Prag. 1836—1842. — Ill. Blätter.

Dekletce vpije: »Utala streljala, Utala vzela skalp Črnonožcu grdemu!« In deček se ponaša: »Utalisi prestreli ptico v letu...«

»To je indijanska bahavost!« si zatrjuje beli mož, »že vem: Glavarjeva otroka sta to: Utala in Utalisi! Slovita po svojem razumu. Prijatelj Friderik pravi, da so indijanski otroci presenetljivo razumni. Utalisi — morda je on tisti, ki ga potrebuje izumirajoči indijanski rod? Pa poglejmo, kod bi se prišlo do Dolgolasa.«

Jezdec pozorno motri gosto grmovje ob močnem plotu. Konj sili z glavo na kraj, kjer je kup suhega trnja. »O ti prebrisan! Indijanci in njih plot!« zmaje jezdec glavo, stopi s konja in se stisne med živo in mrtvo trnje. »Sva že našla prehod, Rjavko,« reče zadovoljno in potegne konja skozi presledek v plotu. V nos mu udari močan vonj posušenih kož, pečenega bivoljega mesa in medvedjega mozga. Jezdec priveže konja za rogovilo v plotu, vzame puško v roko in zamrmra: »So si že namazali svoje dolge lase — ponosni so nanje! Napekli so si mesa za slavnost odhoda in za na pot. Kož niso prodali, dasi gre že na poletje — ravno prav, pregovorim tem lažje Dolgolasa za pot h Gorenjemu jezeru!«

»Ukikikiiii!« se spet razleže po vasi — edini belokožec v njej gre ob kočah in se ustavi in prikrije za krilom zadnje. Pozorno opazuje divje lepo sliko pred seboj.

Okoli okleščenega drevesa sredi velikega travnika drvi kakih petdeset jezdecev. Mečejo sulice in sekire v drevo in ob metanju zamolklo kričijo. Kakor da leti oblak vran, vihrajo okoli jezdecev njih dolgi lasje. V letu je vidna tudi glava z obročem hermeline in orlovih peres. Za tem prvim krogom se vrti krog žensk, otrok in psov. Ona otroka na konju sta Utala in Utalisi? Mahata z lokom in vreščita in smejeta se, kadar priletita mimo dveh žensk, ki sta na samem. Po obleki in vedenju bo prva glavarjeva žena — lice kaže: iz rodu Mandanov — druga bo pa Nikura, ugrabljená Črnonožka, Zdaj stopi k njima našemljena postava — vaški čarovnik. Vrti se, kakor da je pijan. Tuli in obrača s črnim krogom obrobļene oči in pači svoj črno-rdeče namazani obraz, da je gledalk strah. Od glave mu visi po hrbtu oglavnik iz ptičjega perja, v roki vrti šišikvo, ropotuljo iz kačje kože, znak čarovniške časti. Najvišjega znaka indijanske čarovniške in zdravilske časti, ki se zove kvašiši, pa nima.

Čarovnik plane v skokih pred Nikuro. Pred njo ropota in vpije, kazoč na drevo:

»Na muke ž njo! Njen stok bo prebadal srce njenega očeta. Iztrgam ji srce in ga pošljem staremu Sokolu... Na drevo ž njo!...«

S svojimi kremplji se zadere v ramo mladi deklici, ki išče s plahimi očmi pomoči. Povleče jo par korakov...

Ustavi ga pa roka, ki je zamahnila s puškinim kopitom po njegovi, in glas, ki mu veli v očipvanskem jeziku: »Pusti deklico!«

Čarovnik pogleda predrznega tujca in zatuli: »Bela koža! Ti si prišel, da odvedeš sužnjo? Prijatelj Črnonožcev, ti pojdeš še pred svojimi prijatelji v smrt! Na drevo ž njim!«

Nastane vrišč, hušji od prejšnjega. »Črnonožci so tu!« zakričé ženske in se raztepó v hiše. — »Bela koža je tu!« javkajo otroci. — »Bela koža,« vpije in maha s prosto roko čarovnik. »Ta je eden tistih, ki nam kradejo zemljo! Naj joče njegova mati!«

Bliskovo naglo izdere čarovnik nož izza pasa in ga zavihti...

Tedaj zagrmí za čarovnikom glas: »Stoj!« In spet: »Stoj!« zadoni iz otročjih ust. Kakor mlad tiger se zažene Utalisi v čarovnika. In med čarovnika ter Belo kožo smukne drobno dekletce z majhnim lokom v roki. Čarov-

nik se obrne. Pred njima je glavar Dolgolas. Ponosno je vzravnal na konju, črni lasje mu visé po ramah in pokrivajo konju hrbet. Čarovnik hiti:

»Tvojo sužnjo hoče odvesti! — Zmenjen je s Črnonožci! — Pazi, ako ne čakajo, da jim pomore v vas! — — Umreti mora!«

Spet seže po nožu. Utalisi ga prime za grozečo roko, Utala mu pa zažuga z lokom:

»Vači (čarovnik) grd mož! Utala streljala!«

Glavar Dolgolas motri mladega tujca, ki stoji mirno pred besnečim čarovnikom, in vpraša strogo:

»Je res to, kar pravi hopovači (čarovnik)? In kako si prišel k nam?«

Tujec si pogladi male brčice in se nasmehne: »Je in ni, veliki glavar! Ta moj tovariš je malo nagel...« Seže nato v žep svoje usnjate srajce in pomoli čarovniku pod nos ropotuljico iz kačje kože. Čarovniku zastane dih — zazija...

»Kako pravijo mojemu belemu bratu?« se vznemiri Dolgolas. »Razen Catlina Angleža, ki me je slikal, je bil deležen samo še eden naše čarovniške časti.«

»In on je, ki te pozdravlja, glavar Dolgolas.«

»Smail-pok!« (veliki krotitelj kozave bolezni) vzklikne glavar veselo in zažvižga. V hipu je s konja pa stisne belokožcu roko. S konj so poskakali tudi drugi možje, ki jih je zdramil iz oprezanja glavarjev žvižg. Vsi se rinejo k mlademu možu, mu stiskajo roko in se veselé: »Nohamo! Veliki glavar črne bolezni!«

Ženske pritekó iz hiš in zaplešejo: »Lepa Bela koža je pri nas!«